

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Правові засади академічної доброчесності в Україні визначено Законами України «Про освіту» (№ 2145-VIII від 05.09.2017), «Про вищу освіту» (1556-VII від 01.07.2014) та спеціальним Законом України «Про академічну доброчесність» (№ 4742-IX від 18.12.2025). Цей нормативно-правовий акт системно врегульовує стандарти академічної етики, деталізує види порушень та посилює відповідальність за недотримання принципів доброчесності.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- ✓ **академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;
- ✓ **фабрикація** – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- ✓ **фальсифікація** – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- ✓ **списування** – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- ✓ **обман** – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація та списування¹.

Крім того, законодавство (ст. 42 ЗУ «Про освіту» та положення ст. 38 ЗУ «Про академічну доброчесність») визначає особливості дотримання академічної доброчесності й види академічної відповідальності здобувачів освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації².

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- ✓ повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- ✓ повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- ✓ відрахування із закладу освіти;
- ✓ позбавлення академічної стипендії;
- ✓ позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання³.

Закон України «Про вищу освіту» (п. 1 ч. 3 ст. 32) зобов'язує заклади вищої освіти вживати заходів, у тому числі шляхом запровадження відповідних новітніх технологій, щодо запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових роботах здобувачів вищої освіти та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності⁴.

! Використання чужих слів, ідей, думок без посилання на автора є плагіатом, що розцінюється як акт інтелектуальної крадіжки. У студентських роботах посилання на інформацію чи думки, запозичені з інших джерел, є обов'язковими. До того ж посилання оформлюються не тільки на тексти, але й на ілюстративні матеріали (фотографії, рисунки, карти), статистичні дані тощо.

¹ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). Ст.42, ч.4.

² Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). Ст.42, ч.3.

³ Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). Ст.42, ч.6.

⁴ Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 29.03.2018).

! Наявність у роботі ознак плагіату, виявлених під час її перевірки за допомогою використання спеціалізованого програмного забезпечення, автоматично призводить до отримання незадовільної оцінки за роботу.

ПОСИЛАННЯ

При написанні робіт студент повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати досліджень, дані з яких наводяться в роботі, а також на наукові дослідження, на матеріалах яких розробляються проблеми, що вивчаються у роботі. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовуються матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел, тоді у посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в роботі. Використання відомостей можливе у вигляді цитування або перефразування. **Цитатою** є уривок із наукової чи іншої праці в аутентичному вигляді, який дозволяє краще розкрити певну ідею або проілюструвати думку іншого автора. Цитування повинне бути точним; в окремих випадках дозволяється скорочення цитати, якщо це не впливає на її зміст і не призводить до перекручування авторського тексту. Скорочення цитат позначається трьома крапками (...), які можна ставити як на початку цитати, так і всередині й наприкінці. У тексті на початку та наприкінці цитати потрібно ставити лапки, а після цитати робити посилання на джерело. Кінцеві посилання на літературу потрібно здійснювати через зазначення у дужках їх номера у списку літератури та сторінок, на які здійснюється посилання.

! Вимога до системи посилань – у квадратних дужках треба вказувати номер джерела за списком, після коми через пробіл – номер сторінки. Наприклад, [12, с. 456]. Крапка ставиться після дужок. Між буквою с. і номером сторінки ставиться нерозривний пробіл – Shift+Ctrl+пробіл.

Приклад:

Цитата в тексті: «...щорічно в Україні утворюється 1,7 мільярдів тонн різноманітних твердих промислових відходів...» [17, с. 20-21]. 17 – номер джерела у списку літератури, 20-21 – сторінки.

Відповідне подання у списку літератури:

17. Бент О.Й. Про розробку концепції ресурсозбереження в мінерально-сировинному комплексі України. *Мінеральні ресурси України*. 1995. № 2. С. 12-35.

Перефразування полягає у тому, що студент посилається не на прямий текст, а узагальнює міркування науковця з певної проблеми. У цьому випадку не потрібно застосовувати лапки, однак необхідно зробити посилання на джерело і номер сторінки. Якщо є потреба зробити посилання на монографію або статтю автора в цілому, необхідно у квадратних дужках вказати лише номер позиції у списку літератури, не зазначаючи конкретних сторінок.

Якщо потрібно надати посилання на декілька публікацій, то їх необхідно оформлювати в посиланні, використовуючи знак «;» (крапка з комою). Наприклад: цитата в тексті «...проблема лідерства аналізується в працях К. Левіна, М. Мескона, Б. Паригіна» [12; 14; 25].

Посилання на ілюстрації вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад: рис. 1.2.

На всі таблиці, що містяться в роботі, повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: в табл. 1.2. У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: див. табл. 1.3.